

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

№1 ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

ΜΙΑ ΣΥΓΓΝΩΜΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Μια συγγνώμη για το τέλος**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Λένα Μαντά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Άννα Μαράντη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ελένη Σταυροπούλου

© Λένα Μαντά, 2015

© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Anja Weber/Arangel
© Εικονιδίου εξωφύλλου: Svetlana Prikhnenko/Shutterstock
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2015

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2015, 80.000 αντίτυπα
Δεύτερη έκδοση: Φεβρουάριος 2018, 89η χιλιάδα

ISBN 978-618-01-2492-7

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfoosi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΛΕΝΑ ΜΑΝΤΑ

ΜΙΑ ΣΥΓΓΝΩΜΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΕΝΑΣ ΜΑΝΤΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

- Βαλς με δώδεκα θεούς*, 2005
Θεανώ, η Λύκαινα της Πόλης, 2006
Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι, 2007
Η άλλη πλευρά του νομίσματος, 2008
Έρωτας σαν βροχή, 2009
Το τελευταίο τσιγάρο, 2010
Δεν μπορεί, θα στρώσει! (διηγήματα), 2010
Χωρίς χειροκρότημα, 2011
Όσο αντέχει η ψυχή, 2012
Με λένε Ντάτα, 2013
Ήταν ένας καφές στη χόβολη, 2014
Τα πέντε κλειδιά, 2014
Μια συγγνώμη για το τέλος, 2015
Όσα ήθελα να δώσω (διηγήματα), 2015
Η εκδίκηση των αγγέλων, 2016
Γράμμα από χρυσό, 2017

Προλογικό σημείωμα του εκδότη

Όταν τον Σεπτέμβριο του 2004 γνώρισα πρώτη φορά τη Λένα Μαντά, κατά την υπογραφή του συμβολαίου για το βιβλίο της *Βαλς με δώδεκα θεούς*, τίποτα δεν προμήνυε ότι αυτή η συνάντηση θα ήταν η απαρχή μιας μακρόχρονης συνεργασίας. Είχα στα χέρια μου ένα σύγχρονο μυθιστόρημα κοινωνικού περιεχομένου, με καλοστημένους χαρακτήρες, πλοκή, ανατροπές και συναίσθημα, και απέναντί μου μια κυρία γελαστή, δυναμική, έξυπνη και προσγειωμένη. Δεν μπορούσα, βέβαια, τότε να προβλέψω ότι ο συγκεκριμένος συνδυασμός θα οδηγούσε σε αυτό που πολλά ΜΜΕ έχουν αποκαλέσει «εκδοτικό φαινόμενο Λένα Μαντά», ούτε ότι η επαγγελματική μας σχέση θα εξελισσόταν σταδιακά σε σχέση ζωής. Πρωτοφανή για τα ελληνικά δεδομένα η αγάπη των αναγνωστών για την ίδια και τα βιβλία της, αλλά και ο σεβασμός των βιβλιοπωλών και των ομοτέχνων της απέναντι στο ήθος και στον αέριο χαρακτήρα της. Ο επαγγελματισμός της, η εργασιομανία της, το πάθος και το μεράκι της μοναδικά. Οι αριθμοί που συνοδεύουν το όνομά της, από τις πωλήσεις των βιβλίων της μέχρι τις κριτικές που δημοσιεύονται από τους αναγνώστες της, πραγματικά εντυπωσιακοί. Η Λένα Μαντά αποτελεί ένα τεράστιο κεφάλαιο για τις Εκδόσεις Ψυχογιός, αλλά και για τον ελληνικό εκδοτικό χώρο εν γένει. Και της αξίζει.

Θάνος Ψυχογιός

Λίγα λόγια από μένα...

Επιτέλους, μπορώ να το παραδεχτώ... Κάθε βιβλίο, τελικά, έχει εκτός από το άστρο του και άλλο τρόπο για να δημιουργηθεί και να γραφτεί. Νομίζω ότι αυτό που κρατάτε στα χέρια σας ξεπέρασε όλα τα προηγούμενα σε... παραξενιά!

Κατ' αρχάς, δεν ήθελε με τίποτα να γεννηθεί στο μυαλό μου! Εκεί που κάτι άρχιζε να δημιουργείται, εκεί σκορπούσε. Άρχισα να κάνω μερικά προσχέδια, να γράφω ονόματα, να σκέφτομαι την πλοκή, κι εκεί που κάτι πήγαινε να βγει, διαλυόταν... Τα παράτησα... Μόνο το όνομα της ηρωίδας μου ήξερα... Μυροσίνη... Μου έφερνε κάτι από άρωμα άνοιξης αυτό το όνομα. Και αποφάσισα εντελώς ξαφνικά ότι αυτή η γυναίκα δε θα ήταν σαν τις άλλες. Δε θα ήταν όμορφη, δε θα είχε αρμονικά χαρακτηριστικά, δε θα μπορούσε ποτέ να γίνει εκθαμβωτική... Μόνο κάποια στιγμή στη ζωή της θα μάθαινε να κρύβει τα μειονεκτήματα και να τονίζει τα πλεονεκτήματα.

Μια εικόνα με κνηνούσε συνεχώς, αυτή ερχόταν διαρκώς στο μυαλό μου και με αυτή σκέφτηκα να ξεκινήσω το βιβλίο, αποφασισμένη να το αφήσω στην άκρη μέχρι να ξεδιπλωθεί η ιστορία μέσα μου. Και είναι η πρώτη σκηνή του βιβλίου... Ύστερα από αυτήν, όμως, το χάος! Και φυσικά, μόλις την ολοκλήρωσα, συνειδητοποίησα ότι μακράν απείχε από τα προσχέδια που έκανα σχεδόν έναν μήνα!

Την επόμενη μέρα, κάθισα να διαβάσω τι είχα γράψει, γνωρίζοντας ότι δεν υπήρχε έτοιμη μέσα μου ούτε μια λέξη για να πάω παρακάτω! Εκεί άρχισε η... μαγεία! Αυτό που δεν εξηγείται από τον συγγραφέα με λόγια, μόνον οι αναγνώστες το βλέπουν έτοιμο,

αναρωτιούνται το «πώς» κι εγώ ποτέ δεν μπορώ να εξηγήσω το «γιατί». Φωτιά στο μυαλό και στα δάκτυλα από εκείνη τη μέρα! Λες και δρούσαν αυτόνομα! Το ακόμη πιο περίεργο είναι ότι έφτανα σ' ένα σημείο και μετά πάλι τίποτα. Και την επόμενη μέρα, να διαβάξω τι είχα γράψει και να γεννιούνται όλα μόνα τους και από το πουθενά. Δεν είχα την παραμικρή ιδέα για το πού θα οδηγούσα την ιστορία μου! Κρουφτούλι με τους ήρωες, πρώτη φορά μού συμβαίνει, το έζησα κι αυτό!

Κι ενώ η ιστορία άρχισε να δημιουργείται, για τίτλο ούτε λέξη... Έχω κι αυτή την ιδιοτροπία που οι τίτλοι μου πρέπει απαραίτητως κάπου να υπάρχουν σαν φράση μέσα στο κείμενο. Έφτασα και ξεπέρασα το μισό βιβλίο και δεν ήξερα πώς θα το τελειώνα, τον τίτλο, τι θα έκανα με τους ήρωες! Και το πιο περίεργο, να μην έχω και άγχος που ήταν ένα κουβάρι το μυαλό μου και άδειο –υποτίθεται– από ιδέες. Κι η επομένη να με βρίσκει να γράφω σαν αυτόματο. Πού να το πω και να με πιστέψουν!

Επιπλέον, περίπου στη μέση του βιβλίου, έχω μπλέξει μέσα στην επταετία και χρειάζομαι πληροφορίες... Αν κάποιος παρακολουθούσε σε ποιες ιστοσελίδες έμπαινα, πολλά θα μου καταμαρτυρούσε για τις πολιτικές μου πεποιθήσεις, αλλά η ανάγκη Κύριος οίδε τι σε υποχρεώνει να κάνεις, κατέληξα. Είδα αμέτρητα βίντεο, έμαθα πράγματα που δεν ήξερα, κάποιες φορές (την ομολογώ την αμαρτία μου) παρασύρθηκα και αντί να γράφω έβλεπα βιντεάκια, άκουγα συνεντεύξεις, μαρτυρίες, ζούσα το κλίμα της εποχής! Σε καλό μού βγήκε βεβαίως... Θυμάμαι όμως ότι κάποια στιγμή, πελαγωμένη από τον καταγιισμό πληροφοριών, είπα στην κόρη μου: «Θύμισέ μου να μην ξαναγράψω ποτέ τίποτε άλλο από σύγχρονο μυθιστόρημα!» Εκείνη γέλασε απλώς και υποψιάζομαι τον λόγο... Ξέρει πολύ καλά τη μητέρα της.

Ο επόμενος ύφαλος ήταν όταν έπρεπε ν' αγγίξω ένα θέμα με το οποίο δεν είχα ποτέ καταπιαστεί, ούτε σαν ιδέα... Δύο άντρες ομοφυλόφιλοι ήταν για μένα άγνωστη γη για να μην πω... γη του πυρός! Για κανένα λόγο δεν ήθελα να θίξω ή να προσβάλλω κάποιον με γνώμονα τις προτιμήσεις του στις ιδιαίτερες στιγμές του.

Από την άλλη, μιλάμε για μια εποχή που το καθεστώς, αφενός, θεωρούσε την ομοφυλοφιλία το ίδιο εγκληματική με τον κομμουνισμό και, αφετέρου, η ίδια η κοινωνία είχε στεγανά που άφηναν στο περιθώριο κάθε... ερωτική παρέκκλιση! Δεν ξέρω αν τα κατάφερα να μη θίξω, αλλά να περιγράψω ακόμη και κάποιες στιγμές των δύο ηρώων μου, χωρίς να σοκάρω ή να πληγώσω. Εσείς θα μου το πείτε, όπως πάντα...

Τα κεφάλαια, επίσης, μεγάλοι απόντες του κειμένου. Μια «Αρχή» είχα γράψει και μετά, χαμογελώντας, στο επόμενο κεφάλαιο γράφω τη λέξη «Μέση» και ξέρω ότι θα τη διαγράψω κάποια στιγμή... Πλάνη όμως κι εκεί! Το τρίτο κεφάλαιο ξεκινάει κι εγώ γράφω τη λέξη «Τέλος» και νιώθω ακόμη πιο μπερδεμένη. Μετά τις πρώτες σελίδες, όμως, και ω του θαύματος, έρχεται επιτέλους ο τίτλος, που δίνει τίτλο στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο, και μαζί έρχεται και η ανατροπή που χρειάζομαι και που δικαιολογεί και τον τίτλο που λέγαμε... Μπερδεμένα σάς φαίνονται; Έτσι ακριβώς έγιναν!

Τώρα ξέρετε περίπου πώς δημιουργήθηκε αυτό το βιβλίο... Δεν κατάλαβα πώς γράφτηκε, το μόνο που ξέρω είναι ότι, για άλλη μια φορά, πέρασα πολύ καλά γράφοντάς το. Περίεργα, αλλά πολύ καλά! Και αγάπησα πολύ τη Μυρσίνη μου και όσα πέρασε μέχρι να βρει τον δρόμο της.

Πριν σας αφήσω όμως για να ξεκινήσετε κι εσείς το ταξίδι, θέλω να πω κι εγώ μια συγγνώμη για το τέλος... Μια συγγνώμη στον άντρα και στα παιδιά μου, που με αυτό το βιβλίο τους τρέλανα στην κυριολεξία! Έσπασα όλα τα ρεκόρ αφηρημάδας, εκνευρισμού, μελαγχολίας και όλα όσα πέρασαν μαζί μου μέχρι να παραδώσω τη Μυρσίνη μου ώστε να ζωντανέψει στις σελίδες που κρατάτε... Μια συγγνώμη από τους φίλους που βίωσαν την πλήρη εξαφάνισή μου, καθώς οι ώρες που δούλευα ήταν απίστευτες και τις άλλες, που δε δούλευα, πάλι χαμένη ήμουν!

Τα υπόλοιπα, όπως πάντα, θα τα πούμε από κοντά... Εσείς κι εγώ...

Λένα Μαντά

Αρχή...

Η γροθιά ήταν τόσο δυνατή που όλα αναπήδησαν στο τραπέζι. Πιατάκια του καφέ, φλιτζανάκια, πιατάκια του γλυκού, ποτήρια, όλα βρέθηκαν για κλάσμα του δευτερολέπτου να αιωρούνται πριν προσγειωθούν, άλλα κανονικά και κάποια άτσαλα, στο λευκό ολοκέντητο τραπεζομάντιλο. Η λίγη βυσσινάδα που είχε απομείνει σ' ένα από τα ποτήρια, το οποίο δεν μπόρεσε να ανακτήσει την ισορροπία του, άδειασε και ένας λεκές όμοιος με αίμα απλώθηκε.

Κακό σημάδι αυτό, σκέφτηκαν οι δύο γυναίκες που ένιωθαν, σε αντίθεση με τα πιατικά, το έδαφος να τρέμει ακόμη κάτω από τα δικά τους πόδια.

«Αυτό που είπα, αυτό και θα πεις στον Κλεομένη, κυρα-Σμαρούλα!»

Η γυναίκα, στην οποία απευθυνόταν, πετάρισε λίγο τα βλέφαρα, αντάλλαξε μια ματιά με την άλλη γυναίκα και μετά τόλμησε να κάνει ένα βήμα προς τον αγριεμένο άντρα.

«Κύριε Σαράντη μου», άρχισε, προσπαθώντας να ακουστεί όσο πιο γλυκά η φωνή της, «δε λέω, τα χίλια δίκια έχεις κι εσύ, αλλά σκέψου τι μου ζητάς να πω στο καημένο το παλικάρι! Ορφανό είναι, τίμιο όμως και δουλευτάρικο! Είδε την Αριστέα σου, του άρεσε και σαν τίμιος άντρας στέλνει προξενιό! Και να σημειώσεις, κύριε Σαράντη μου, ότι λόγο δεν έχει γυρίσει με το κορίτσι σου! Μόνο την έβλεπε από μακριά και του καιγόταν η καρδιά...»

«Κυρα-Σμαρούλα, εμένα δε με ρίχνεις με τις γαλιφιές και το ξέφρεϊς! Ο μορφονιός σου, εκτός από την Αριστέα, είδε και υπολόγισε και την προίκα της! Λοιπόν, αν θέλει τις λίρες μου, τότε για γάμο έχουμε μόνο τη Μυρσίνη! Αυτή είναι η μεγαλύτερη, αυτή θα παντρευτεί πρώτη, δεν αλλάζω εγώ τα έθιμα!»

«Κύριε Σαράντη μου, έτσι που μιλάς θα νομίσει κανείς ότι η μεγάλη είναι και... μεγαλοκοπέλα! Είκοσι τεσσάρων χρόνων είναι η Μυρσίνη σου και είκοσι δύο η Αριστέα!»

«Και λοιπόν; Είναι ή δεν είναι πιο μεγάλη;»

«Ναι, αλλά η Αριστέα είναι πιο όμορφη!» της ξέφυγε της προξενήτρας και δαγκώθηκε.

«Και τι έχει να κάνει η ομορφιά με τον γάμο; Η Μυρσίνη είναι προκομμένη, νοικοκυρά και μυαλωμένη! Γερή και δυνατή για να του κάνει παιδιά!»

«Μα την Αριστέα θέλει! Δεν του αρέσει η Μυρσίνη, πώς να το κάνουμε τώρα;» διαμαρτυρήθηκε απαυδισμένη πια η προξενήτρα. «Μίλα κι εσύ, κυρία Βαρβάρα μου! Είναι και δικά σου τα κορίτσια!»

Δεν έπρεπε να το πει αυτό, αλλά το κατάλαβε όταν ήταν πια αργά. Η γροθιά του άντρα προσγειώθηκε με περισσότερη δύναμη στο τραπέζι κι αυτή τη φορά, και όσα από τα κεράσματα είχαν μείνει όρθια ακολούθησαν το παράδειγμα της βυσσινάδας. Καφέδες και γλυκά αράδιαζαν νέα σχέδια στο κοφτό, και το μόνο που μπορούσε να σκεφτεί η Βαρβάρα ήταν ότι, εξαιτίας του άντρα της, είχε καταστραφεί ένα πανέμορφο τραπεζομάντιλο που είχε παιδευτεί για να κεντήσει.

«Εδώ μέσα τον πρώτο λόγο έχω εγώ, κυρά μου!» άστραψε και βρόντηξε ο Σαράντης Σερμένης, και σηκώθηκε, για να συνεχίσει κοφτά: «Λοιπόν, κυρα-Σμαρούλα, γιατί είπαμε και πολλά, και δε χρειάζονται. Εγώ παντρεύω τη Μυρσίνη! Αν τη θέλει, έχει καλώς, παίρνει την προίκα και πάνε στην ευχή του Θεού. Αλλιώς ας ρίξει τα μάτια του αλλού, γιατί εμείς, εκτός από τη με-

γάλη, δεν έχουμε για παντρεία καμιά άλλη! Συνεννοηθήκαμε;»

Δεν είχε νόημα να πει τίποτε άλλο η κυρα-Σμαρούλα και το ήξερε. Κι αν δεν ήθελε να το παραδεχτεί, μια ανεπαίσθητη κίνηση του κεφαλιού της Βαρβάρας Σερμένη τής έδωσε να καταλάβει πως έπρεπε να φύγει. Με βαριά καρδιά χαιρέτησε και βγήκε γρήγορα από το διώροφο σπίτι, όπου λίγη ώρα πριν έμπαινε χαρούμενη για τα καλά νέα που έφερε. Δεν έριξε δεύτερο βλέμμα πίσω της, το μυαλό της ήταν φουρτουνιασμένο, το στήθος της φούσκωνε από θυμό. Τι άνθρωπος ήταν αυτός; Πώς μπορούσε να σκέφτεται έτσι; Δεν ήταν πια και το 1800! Σε λίγο καιρό θα έμπαινε το 1964, ο κόσμος προχωρούσε και άλλαζε, αλλά όχι το σπιτικό του Σαράντη Σερμένη. Δεν υπήρχε άνθρωπος στην περιοχή τους που να τον συμπαθούσε, αλλά όλοι παραδέχονταν πως ήταν καλός οικογενειάρχης και έξυπνος έμπορος. Το μπακάλικο που διατηρούσε σ' εκείνη τη γειτονιά της Αθήνας ήταν μεγάλο και η πελατεία του δεν τον άλλαζε με τίποτα, παρόλο που ήξεραν όλοι ότι χωρίς λεφτά ο Σαράντης δεν έδινε ούτε μαγαζιάτικη κονσέρβα, που λέει ο λόγος. Το βερεσέ δεν το ήξερε και δεν το παραδεχόταν. Τεφτέρι δεν είχε για κανέναν. «Εν τη παλάμη και ούτω βοήσωμεν!» έλεγε και δεν αστειευόταν καθόλου.

Είχε έρθει στη γειτονιά το 1935 από την Πελοπόννησο, νιόπαντρος με τη δεκαοκτάχρονη Βαρβάρα, και είχε ανοίξει ένα μικρό μπακάλικο από τότε. Ο κόσμος της περιοχής, όσο κι αν προσπάθησε, δεν έμαθε τίποτα για το παρελθόν του ζευγαριού. Σαν να έπεσαν από τον ουρανό, χωρίς συγγενείς, χωρίς φίλους και χωρίς να μιλάνε για το ποιους ή τι άφησαν πίσω. Το κυριότερο: τους λόγους που τους οδήγησαν να φύγουν από τον τόπο τους και να εγκατασταθούν στην Αθήνα ολομόναχοι.

Η Βαρβάρα ήταν συμπαθητική αλλά λιγομίλητη, και πολύ σύντομα έμεινε έγκυος στο πρώτο της παιδί που ήταν αγόρι. Ο Λέανδρος γεννήθηκε το 1936 και ο Σαράντης στο μαγαζί του κερνούσε τρεις μέρες λουκούμια για τον πρωτότοκο. Προτού

κλείσει τρεις μήνες το μωρό, η Βαρβάρα διαπίστωσε ότι ήταν πάλι έγκυος και αυτή τη δεύτερη φορά ήταν πάλι γιος. Ο Πολυκράτης γεννήθηκε το 1937 και ο Σαράντης ένωσε πολύ υπερήφανος για τον εαυτό του. Εκτός από τα λουκούμια που για ακόμη μια φορά βγήκαν πάνω στον πάγκο του, αυτή τη φορά φιλοτιμήθηκε να πάρει στη γυναίκα του δώρο ένα χρυσό δακτυλίδι.

Η τρίτη εγκυμοσύνη της Βαρβάρας ήρθε έναν χρόνο μετά, αλλά τα λουκούμια του Σαράντη βγήκαν μόνο για μια μέρα. Αυτή τη φορά μια κόρη γεννήθηκε μόλις μπήκε το 1939, η Μυρσίνη αφενός, ένα κορίτσι δε χρειαζόταν, κατά τον Σαράντη, μεγαλύτερο κέρασμα, και, αφετέρου, οι φήμες για μια δύσκολη παγκόσμια κατάσταση που ίσως επηρέαζε και την Ελλάδα πυκνωναν και έπρεπε να προσέχουν με τα περιττά έξοδα. Η επιχείρηση μεγάλωνε και ο Σαράντης όλες του τις οικονομίες τις έκανε χρυσές λίρες και τις φυλούσε σε μέρος που δεν ήξερε κανείς. Μόνο η Βαρβάρα καταλάβαινε πότε μια νέα λίρα πήγαινε να συμπληρώσει τις προηγούμενες, γιατί ο άντρας της, έπειτα από κάθε αγορά μιας λίρας, γύριζε σπίτι με τα μουστάκια του να γελάνε, ήταν ευδιάθετος και με το φαγητό του ήθελε ένα ποτήρι κρασί.

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος, ο Σαράντης βρέθηκε στην πρώτη γραμμή αφήνοντας πίσω τη γυναίκα του με τρία παιδιά και ένα μαγαζί να κουμαντάρει. Η Βαρβάρα, όταν τον αποχαιρέτησε με δάκρυα στα μάτια, ήξερε ότι πιο πολύ πονούσε ο άντρας της που άφησε πίσω του το μαγαζί του και τις λίρες του, παρά την ίδια και τα παιδιά. Δεν είχε ανταπάτες για τον λόγο που την παντρεύτηκε ο Σαράντης. Μπορεί να ήταν πολύ νέα τότε, αλλά τα κουτσομπολιά δεν ήταν καθόλου διακριτικά και η Βαρβάρα είχε κρυφακούσει στην εκκλησία δύο γυναίκες να μιλάνε για το σκάνδαλο που προσπαθούσε να συγκαλυφθεί από τον πατέρα του Σαράντη. Ο Λεάνδρος Σερμένης είχε δύο γιούς: τον Σαράντη και τον Περικλή. Ο Περικλής, που ήταν ο μεγαλύτερος, παντρεύ-

τηκε μια κοπέλα από τον Πύργο, που οι φήμες έλεγαν ότι είχε ξετρελάνει όλη την περιοχή με την απαράμιλλη ομορφιά της. Η Στεφανία πέταξε από τη χαρά της όταν ο γιος του Λέανδρου Σερμένη έστειλε προξενιό για να τη ζητήσει σε γάμο. Μπορεί να ήταν όμορφη, ωστόσο η προίκα της δεν ήταν σοβαρή και ο Περικλής ήταν ένας γαμπρός που όλες τον επιθυμούσαν, μια και η οικογένειά του είχε μεγάλη περιουσία. Ο γάμος έγινε πολύ σύντομα και η νύφη εγκαταστάθηκε στο σπίτι του γαμπρού. Ο Σαράντης τότε ήταν είκοσι τριών χρόνων...

Ο Λέανδρος Σερμένης ήταν ένας άνδρας αγέλαστος, σκληρός και απότομος. Η γυναίκα του η Μυρσίνη δεν είχε δει ποτέ το χαμόγελό του, αλλά είχε νιώσει πολύ τακτικά το βαρύ χέρι του, και τον φοβόταν όπως μια σκλάβα τρέμει τον αφέντη της καθώς και το δικαίωμα ζωής και θανάτου που έχει πάνω της. Κανένας δεν τη ρώτησε αν τον ήθελε για άντρα της, ορφανή όπως ήταν, βάρος στον θείο και στη θεία που τη μεγάλωναν. Έτσι είδαν στον Λέανδρο την ευκαιρία να ξεφορτωθούν το παραπανίσιο στόμα που τσίζαν.

Η Μυρσίνη, με το που πάτησε το πόδι της στο σπίτι του Λέανδρου σαν νύφη, κατάλαβε ότι η θέση της δε θα ήταν καλύτερη απ' ό,τι στο σπίτι των θείων της. Δούλα την είχαν κι εκείνοι, δούλα θα ήταν και για το υπόλοιπο της ζωής της. Τόσο η πεθερά όσο και ο πεθερός της δεν την υπολόγισαν ποτέ γι' άνθρωπο, ούτε και ο άντρας της φυσικά. Έκανε τις πιο βαριές δουλειές, δεν είχε λόγο, δεν είχε άποψη, σχεδόν δεν της μιλούσε κανείς, εκτός κι αν ήταν για να τη διατάξει να κάνει κάτι. Και τότε ακόμη το μόνο που άκουγε ήταν ένα «έλα δω, μωρή!» και κάθε φορά ήθελε να ουρλιάξει, καθώς αυτή η σύντομη φράση, που συχνά συνοδευόταν κι από βλαστήμια, της έδινε στα νεύρα. Το όμορφο

όνομά της δεν ακουγόταν μέσα σ' εκείνο το σπίτι, όπως και ο ήχος της φωνής της. Με σκυμμένο το κεφάλι έκανε πάντα τις δουλειές της, ακόμη κι αν ήταν άρρωστη ή ψηνόταν στον πυρετό. Για εκείνη όμως το χειρότερο ερχόταν τις νύχτες. Ο Λέανδρος, σχεδόν κάθε βράδυ που ερχόταν στο κρεβάτι τους, της τραβούσε βίαια τη νυχτικιά προς τα επάνω και το εσώρουχο προς τα κάτω, σκαρφάλωνε πάνω της και, χωρίς ούτε ένα χάδι ή ένα φιλί, τάλαιπωρούσε μουγκρίζοντας το ήδη κουρασμένο κορμί της και μετά έπεφτε δίπλα της και κοιμόταν, δίχως να της πει ούτε καληνύχτα. Στην αρχή, ο πόνος έκανε τη Μυρσίνη να αντιστέκεται τότε, πριν από τον βιασμό της, προηγείτο ένα γερό χέρι ξύλο, οπότε, με το πρόσωπο παραμορφωμένο από τα χαστούκια του, υπέμενε και το υπόλοιπο μαρτύριο. Μετά το πήρε απόφαση και απέφευγε τουλάχιστον το ξύλο. Κι όλα αυτά στα σιωπηλά, γιατί στο διπλανό δωμάτιο κοιμόνταν τα πεθερικά της.

Η πεθερά της, το πρώτο κιόλας πρωινό που την είδε με τα μάγουλα μελανιασμένα, την πλησίασε και της άστραψε ένα χαστούκι. Η Μυρσίνη με δακρυσιμένα μάτια τόλμησε να ρωτήσει μόνο: «Γιατί; Τι έκανα;»

«Για να μάθεις να κρατάς το στόμα σου κλειστό, βρόμα! Σαν τη δαμάλα έσκουζες χθες το βράδυ! Την όρεξή σου είχαμε ο πεθερός σου κι εγώ;»

«Μα με χτύπησε ο Λέανδρος!» τόλμησε να πει η κοπέλα.

«Και καλά σου έκανε! Μια σωστή γυναίκα κάνει ό,τι της λέει ο άντρας της! Έτσι και ακούσω άλλη φορά φωνή, αλίμονό σου!» την απείλησε.

Και η Μυρσίνη δάγκωνε τα χείλη της κάθε βράδυ, και την άλλη μέρα από το πρωί μέχρι το βράδυ. Φοβόταν και ν' αναπνεύσει μην τους ενοχλήσει και τη δείρουν, γιατί πάνω της ξεσπούσαν όλοι.

Η χειρότερη φορά, όμως, ήταν μόλις έξι μήνες μετά τον γάμο της. Με υψηλό πυρετό, αλλά χωρίς να πει τίποτα σε κανέναν,

αφού ήξερε ότι κανένα δε θα συγκινούσε το ότι πονούσαν όλα της τα κόκαλα και, από πάνω, θα την κατηγορούσαν και για τεμπελιά, ξεκίνησε τις καθημερινές ασχολίες της. Η άβολη στάση για το άρμεγμα έκανε τους πόνους της χειρότερους, αλλά έσφιγγε τα δόντια και συνέχιζε. Ωστόσο, όταν χρειάστηκε να μεταφέρει τις καρδάρες με το γάλα, ζαλίστηκε και έπεσε. Με απελπισία είδε το γάλα να χύνεται κι όταν με κόπο σηκώθηκε και διαπίστωσε ότι το μοναδικό της φόρεμα είχε σκιστεί, έβαλε τα κλάματα, σίγουρη πως η τιμωρία της θα ήταν πολύ σκληρή. Για μια στιγμή σκέφτηκε ακόμη και να το σκάσει για να γλιτώσει. Από τα χείλη της έτρεχε αίμα, το μέτωπό της την πονούσε, τα γόνατά της είχαν γδαρθεί άσχημα και ο πυρετός την έκανε να τρέμει. Σωριάστηκε λιπόθυμη, τελικά, και έτσι τη βρήκε η πεθερά της λίγο αργότερα. Φώναξε και τον γιο της και η Μυρσίνη πέρασε δύσκολες ώρες στα χέρια τους, καθώς τη χτυπούσαν μάνα και γιος και την έβριζαν για τη ζημιά που είχε κάνει.

«Άχρηστη σκύλα!» ούρλιαζε ο Λέανδρος καθώς την είχε αρπάξει από τα μαλλιά και την έσερνε μέχρι το σπίτι. «Πάει το γάλα, μωρή, και τώρα θέλεις και καινούργιο φουστάνι! Που ανάθεμα την ώρα που σε φορτώθηκα!»

Η Μυρσίνη εκείνες τις στιγμές πίστεψε πως θα πέθαινε και μέσα της ευχαριστούσε τον Θεό που, επιτέλους, θα την απάλλαζε από τα μαρτύριά της. Ύστερα από αρκετή ώρα ξυλοδαρμού, όμως, συνειδητοποίησε πως τελικά δεν ήταν τόσο εύκολος ο θάνατος και πως ο άνθρωπος είχε τεράστιες αντοχές στον πόνο. Τόσο ο Λέανδρος όσο και η πεθερά της κουράστηκαν να τη χτυπούν και την παράτησαν σαν ματωμένο κουρέλι στο δάπεδο της κουζίνας. Έμεινε εκεί, εντελώς ανήμπορη, δίχως να μπορεί να αισθανθεί ούτε πόνο πια. Αυτό που κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει ήταν ότι πέρασε το κατώφλι του σπιτιού τους ο παπα-Γρηγόρης, ο οποίος έψαχνε τον Λέανδρο για να του ζητήσει να επιδιορθώσει τα κεραμίδια της εκκλησίας, προτού πιάσουν οι

πολλές βροχές. Ο ιερέας μπήκε χαμογελαστός και έχασε το χρώμα του όταν αντίκρισε τη Μυρσίνη στο δάπεδο αιμόφυρτη, γεμάτη μώλωπες και γδαρσίματα, με τα ρούχα σχισμένα, ασάλευτη σαν πεθαμένη. Από την ταραχή του δεν πρόσεξε καν ότι δίπλα στο τζάκι κάθονταν ο Λέανδρος και η μητέρα του. Νόμισε ότι κάποιος επιτέθηκε στην κοπέλα και άρχισε να φωνάζει για βοήθεια. Αμέσως μετά όμως, όταν μάνα και γιος τον πλησίασαν ψύχραιμοι, κατάλαβε σε δευτερόλεπτα τι είχε συμβεί.

«Τι κάνατε, μωρέ, στο κορίτσι;» ζήτησε να μάθει αγριεμένος. Και ήταν τέτοια η φρίκη στο βλέμμα του και η οργή στη φωνή του, που λες και αντιλήφθηκαν οι δύο δήμιοι το μέγεθος της πράξης τους και ντρούπηκαν.

«Μα δεν ξέρεις τι έκανε, παπά μου...» έσπευσε να δικαιολογηθεί η μητέρα του Λέανδρου.

Ο παπα-Γρηγόρης, όμως, ύψωσε το χέρι του και τη σταμάτησε. «Λέξι μην πεις! Έλα να με βοηθήσεις να την ξαπλώσουμε τη δύστυχη και ζέστανε νερό να ξεπλύνουμε τις πληγές της. Μετά θα τα πούμε!»

Απρόθυμοι και οι δύο υποχώρησαν στη βροντερή φωνή του ιερέα. Ο Λέανδρος σήκωσε τη Μυρσίνη και την ξάπλωσε στο κρεβάτι και η μητέρα του έπραξε καταπώς της ζητήθηκε. Άλλαξε μάλιστα τη νύφη της, της φόρεσε τη νυχτικιά της και την καθάρισε από τα αίματα.

Ο παπα-Γρηγόρης άπλωσε το χέρι του στο μέτωπό της και τους κοίταξε με μάτια που άστραφταν από το θυμό του. «Ψήνεται το κακόμοιρο στον πυρετό! Αν τυχόν και πάθει κάτι, αλίμονό σας, αντίχριστο!» τους απείλησε. «Δεν ντραπήκατε, μωρέ; Άνθρωποι είστε εσείς για κτήνη; Κι εσύ, Αντριανή, μου παριστάνεις την καλή χριστιανή και κάθε Κυριακή μου διπλώνεσαι στις μετάνοιες; Τι σου 'καμε το ορφανό το κορίτσι και το σακατέψατε μάνα και γιος;»

Το βλέμμα τους τώρα έδειχνε ότι μόλις είχαν συνειδητοποιή-

σει τι έκαναν, και σ' αυτό προστέθηκε και η ντροπή που τους είχαν ανακαλύψει. Ο γέροντας, όμως, δεν είχε τελειώσει μαζί τους και τα επόμενα λόγια του, χωρίς και ο ίδιος να το ξέρει, έκαναν τη διαφορά. Η Μυρσίνη μέσα στον λήθαργο όπου είχε βυθιστεί από τους πόνους και τον πυρετό δεν ήταν δυνατόν να αντιληφθεί ότι εκείνη τη στιγμή γινόταν η αρχή για να αλλάξει έστω και ελάχιστα η ζωή της προς το καλύτερο.

Ο παπα-Γρηγόρης έκανε ένα βήμα και πλησίασε τη γυναίκα, την έπιασε από τους ώμους και άρρωσε το βλέμμα του στο δικό της. «Σε ξέρω από κοπέλα», της μίλησε αυστηρά. «Εγώ σε πάντρεψα, αν θυμάσαι. Και δεν ήταν λίγες οι φορές που έτρεξες στην εκκλησία μου, στα ίδια χάλια με τη νύφη σου σήμερα. Το θυμάσαι, Αντριανή;»

«Τι λες, παπά μου;» έκανε να τον διακόψει ο Λέανδρος, ξαφνιασμένος από την αποκάλυψη.

«Άκουγε και μη μιλάς!» τον διέταξε ο παπάς και ξαναστράφηκε στη γυναίκα που τα μάτια της είχαν αγριέψει. «Εγώ δε σε φοβάμαι!» της είπε. «Εσύ πρέπει να φοβάσαι τον ίδιο τον Θεό! Αντί να συμπονέσεις τη νύφη σου, αντί να εμποδίσεις τον γιο σου να της κάνει όσα σου έκανε εσένα ο άντρας σου, άπλωσες κι εσύ χέρι πάνω στο κορίτσι που το έχετε δούλα εδώ μέσα! Και το χωριό ξέρει! Και κουβεντιάζει! Κάποιες γυναίκες, απ' έξω απ' έξω, μου τα πρόλαβαν, αλλά δεν ήθελα να πιστέψω ότι εσύ είχες κάνει τέτοια αμαρτία! Γιατί, Αντριανή, τόση κακία; Δεν είναι, ξέρεις, δανεικά όσα πέρασες εσύ, και τώρα θέλεις η νύφη σου να σ' τα ξεπληρώσει! Κι αν θυμάσαι, εγώ ήμουν εκείνος που, όταν έμαθα τι περνούσες, πήγα και βρήκα τον πατέρα και τ' αδέρφια σου και τους ανάγκασα να έρθουν εδώ και να δώσουν ένα τέλος στο μαρτύριό σου! Ακόμη ξύλο θα έτρωγες! Μόνο που τούτο το ορφανό δεν έχει κανέναν για να σας φοβερίσει!»

«Παπά, τι λες;» επέμεινε ο Λέανδρος που άκουγε εμβρόντητος τις αποκαλύψεις για ένα παρελθόν που του ήταν άγνωστο.

«Ποτέ δε θυμάμαι τον πατέρα μου να σήκωσε χέρι στη μάνα μου!»

Ο ιερέας άφησε την Αντριάνη που έκλαιγε και στράφηκε στον άντρα. «Και τότε εσύ γιατί χτυπάς αυτό το κακόμοιρο το κορίτσι; Τι σου έκανε; Την ήθελες και την πήρες, κανέννας δε σου τη φόρτωσε με το ζόρι!» Ο Λέανδρος τον κοιτούσε μουνδιασμένος και ο παπα-Γρηγόρης συνέχισε πιο μαλακά τώρα: «Αυτά που άκουσες είναι η αλήθεια και τα δάκρυα της μάνας σου τούτη τη στιγμή το αποδεικνύουν!»

Και πράγματι η Αντριάνη έκλαιγε σιωπηλά: το παρελθόν είχε ζωντανέψει μέσα της, ο πόνος εκείνων των ημερών ήρθε και τη διέλυσε. Η ανάμνηση της δικής της νιότης, εγκλωβισμένης σ' έναν γάμο χωρίς αγάπη, χωρίς τρυφερότητα, ήταν το μαχαίρι που άνοιξε μια παλιά πληγή. Το χαρούμενο κορίτσι που έτρεχε στις πλαγιές με τα μαλλιά λυτά ήταν ο άλλος της εαυτός, που έθαψε βαθιά πριν από χρόνια τα οποία πλέον φάνταζαν αιώνες. Γέρασε πριν την ώρα της, το γέλιο χάθηκε, πέταξε μακριά σαν τρομαγμένο πουλί, τα χεϊλί έσφιξαν, η καρδιά πέτρωσε, κι όταν αντίκρισε τα νιάτα της Μυρσίνης, δεν το άντεξε. Είχε δίκιο ο παπα-Γρηγόρης. Σαν να προσπαθούσε να ξεπληρώσει πάνω στη νύφη της τα δικά της δάκρυα, τους δικούς της πόνους.

«Μάνα, τι λέει ο παπάς;» θέλησε να μάθει ο γιος της.

Η Αντριάνη όμως έκλεισε τα μάτια: καινούργια δάκρυα ανάβλυσαν από τα μάτια της και κούνησε το κεφάλι αρνητικά, μην μπορώντας να αρθρώσει λέξη.

«Λέανδρε, εγώ σου μιλάω τώρα κι εμένα ν' ακούς!» του τράβηξε την προσοχή πάλι ο γέροντας. «Είναι μεγάλη αμαρτία, παιδί μου, να φέρεσαι έτσι στη γυναίκα σου και αυριανή μάνα των παιδιών σου. Γι' αυτό», πρόσθεσε και η φωνή του δυνάμωσε, ξαναπαίρνοντας αυστηρό τόνο, «στο εξής, έτσι και σηκώσετε το χέρι σας ξανά στη Μυρσίνη, να το ξέρετε ότι θα σας αφορίσω! Θα ρίξω πέτρα και ανάθεμα επάνω σας, θα σας διαπομπεύσω στο χωριό, δε θα έχετε γωνιά να σταθείτε! Με καταλάβατε και οι δύο;»

Δυο κεφάλια χαμήλωσαν αφού πρώτα ένενυσαν καταφατικά.

Ο παπα-Γρηγόρης έφυγε, αφού βέβαια τους προειδοποίησε ότι θα επέστρεφε την επομένη για να δει πώς πήγαινε η Μυρσίνη. «Και από δω και πέρα να λογαριάζετε εμένα για προστάτη της και μαζί μου δεν τα βάζει κανείς! Εγώ στο πλευρό μου έχω τον Θεό, αυτό να θυμάστε!» τους πέταξε και βρόντηξε την πόρτα πίσω του.

Οι δύο συνένοχοι δεν αντάλλαξαν ούτε βλέμμα μόλις έμειναν μόνοι τους. Μια σιωπηλή συναίνεση σφραγίστηκε με την άκρη του ματιού. Η μάνα δεν μπορούσε να μιλήσει, αισθανόταν ντροπιασμένη που το μυστικό της το ήξερε πλέον το ίδιο το παιδί της· και ο γιος δεν ήθελε, δεν άντεχε να μάθει λεπτομέρειες για την κακοποίηση της μάνας του που στο μυαλό του ήταν ίδια με την Παναγία. Της είχε μεγάλη αδυναμία κι ωστόσο το έκρυβε, γιατί ο πατέρας του πάντα του έλεγε: «Στις γυναίκες, Λέανδρε, δε δίνεις θάρρος, είναι άτιμα πλάσματα! Έπειτα, γιε μου, ο άντρας δεν κρύβεται στα φουστάνια των γυναικών! Αλλιώς δεν είναι άντρας!»

Σαν παιδί δεν τον άφηγε να κλάψει, ούτε του επέτρεπε να βρει παρηγοριά στην αγκαλιά της μάνας του, ακόμη κι αν είχε χτυπήσει πάνω στα παιχνίδια του, ακόμη κι αν ήταν άρρωστος. Έτσι ο γιος μεγάλωνε και, μόνο όταν δεν ήταν μπροστά ο πατέρας του, τολμούσε να της δείξει την αγάπη του. Μόλις πριν από λίγη ώρα είχε μάθει ότι η μάνα του υπέφερε στα χέρια του άντρα της και ντράπηκε που τώρα έκανε κι εκείνος το ίδιο στη δική του γυναίκα. Ήταν όμοιος λοιπόν με τον άνθρωπο που συχνά ένιωθε ότι δεν αγαπούσε, κι αυτό, όταν ήταν μικρός, τον έκανε να φοβάται τον Θεό, που έλεγε ότι πρέπει ν' αγαπάμε τους γονείς μας.

Ο Λέανδρος κουβάλησε ξύλα και φούντωσε τη φωτιά για να ξεσταθεί το δωμάτιο κι άλλο, και μετά έφυγε με το κεφάλι χαμηλωμένο, χωρίς να τολμήσει να ρίξει ούτε ματιά προς τη μάνα του, αλλά ούτε και προς τη γυναίκα του. Μόλις έκλεισε πίσω του την πόρτα, η Αντριανή άρχισε να βάζει κομπρέσες με ξιδόνερο

στο μέτωπο της άρρωστης για να της πέσει ο πυρετός. Της έφτιαξε σούπα και την τάισε κουταλιά κουταλιά. Η Μυρσίνη αντιλαμβανόταν ελάχιστα τι γινόταν γύρω της, αλλά, αν είχε τις αισθήσεις της, θα ήταν σίγουρη πως είχε πεθάνει και είχε πάει στον Παράδεισο, όπου ένας καλός άγγελος της έπαιρνε τον πυρετό με ένα δροσερό πανί, έβαζε στις μελανιές της μολυβόνερο και στις πληγές της μια αλοιφή που την ανακούφιζε.

Ο πατέρας του Λέανδρου, όταν μπήκε στο σπίτι, ξαφνιασθηκε με την κατάσταση που αντιμετώπισε, αλλά η γυναίκα του, αγέλαστη, του είπε: «Εντολές του παπα-Γρηγόρη!» Και δεν του ξαναμίλησε.

Εκείνος κάτι κατάλαβε και έσφιξε τα χείλη, καθώς του ξύπνησαν οι μνήμες, όταν ο μεγάλος αδελφός της Αντριάνης, πριν από πολλά χρόνια, του είχε κολλήσει το μαχαίρι που έσφαζε τα πρόβατα στον λαιμό και τον είχε απειλήσει ότι θα είχε την ίδια τύχη, αν ξανασήκωνε χέρι στην αδελφή του. Πολύ αργότερα είχε μάθει ποιος καθοδήγησε την οικογένεια της γυναίκας του για να τον συνετίσει. Μάλιστα, ο κουνιάδος του είχε προχωρήσει και του είχε σπάσει και δυο δόντια από τον ζήλο του να ευχαριστήσει τον ιερέα, που και τότε με αφορισμό είχε απειλήσει για να σώσει την Αντριάνη από τον βάνουσο άντρα της. Κατά κάποιο τρόπο αισθάνθηκε δικαιωμένος που και η γυναίκα του είχε υποστεί την ίδια ταπείνωση με εκείνον, σίγουρα από τον παπά. Ήπιε το κρασί του αμιλητος, ενώ σκεφτόταν σε πόσους μπελάδες έβαζαν τους άντρες τα θηλυκά. Κι αν δε γεννούσαν όλες αυτές, θα ήταν εντελώς άχρηστες. Και η δικιά του άχρηστη είχε βγει. Έναν γιο τού έκανε και μετά, λέει, γύρισε η μήτρα της και δεν μπορούσε να συλλάβει. Έτσι του είχε πει η μαμή. Από τότε δεν την είχε ξαναπλησιάσει, δεν είχε ξαπλώσει δίπλα της σαν άντρας της, ας ήταν καλά το «σπίτι» στον Πύργο, που είχε και όμορφες και πρόθυμες γυναίκες, όχι σαν τη δική του που ήταν ίδια με κούτσουρο στα χέρια του. Περιμένε να δει και τα χαίρια

της νύφης του τώρα. Έξι μήνες και ακόμη δεν είχαν δει τίποτα. Πάντως, εκείνος τις στέρφες προβατίνες τις έσφαζε...

Η γερή κράση της Μυρσίνης την έσπρωξε γρήγορα στα πόδια της, αλλά από την ώρα που άνοιξε τα μάτια της, μόλις έπεσε ο πυρετός, αναρωτήθηκε αν είχε πάθει ζημιά το μυαλό της. Πρώτα απ' όλα, η πεθερά της δεν την άφησε να σηκωθεί, όταν εκείνη θέλησε να γυρίσει στις δουλειές της.

«Πρέπει να δυναμώσεις...» της είπε κοφτά και την έσπρωξε στα μαξιλάρια.

Έπειτα, την τάιζε στο στόμα εκείνη την πρώτη μέρα, ενώ τις υπόλοιπες της έφερε το φαγητό στο κρεβάτι. Όταν επιτέλους σηκώθηκε, βρήκε να την περιμένουν δύο ολοκαίνουργια φορέματα που της τα έδωσε η πεθερά της, αγέλαστη όπως πάντα, αλλά τουλάχιστον ήρεμη.

«Το ένα σ' το πήρα για να το φοράς στις δουλειές και το άλλο για την εκκλησία. Ο παπα-Γρηγόρης είπε πως θέλει να πηγαίνεις κάθε Κυριακή να σε βλέπει...»

«Ευχαριστώ, μάνα...» απάντησε η Μυρσίνη και τόλμησε να αφήσει ένα δειλό χαμόγελο να σχηματιστεί στα χείλη της.

Αμέσως μετά πήρε το χέρι της πεθεράς της και το φίλησε με σεβασμό και ευγνωμοσύνη. Επειδή όμως είχε χαμηλωμένα τα μάτια, δεν είδε την έκπληξη που αλλοίωσε τα χαρακτηριστικά της γυναίκας απέναντί της· κι εκείνη, για να κρύψει αυτό που αισθάνθηκε, γύρισε την πλάτη στη νύφη της και δεν της είπε λέξη.

Ακόμη, ο άντρας της μπορεί να μην της μιλούσε πολύ, αλλά δεν την έβριζε. Κανείς τους δεν αναφέρθηκε στο περιστατικό που λίγο ακόμη και θα την έστελνε στον άλλο κόσμο, αλλά η Μυρσίνη δεν περίμενε φυσικά να της ζητήσουν και συγγνώμη. Της αρκούσε που δεν τη βλαστημούσε κανείς, που δεν τη χτυπούσε κανείς και την άφηναν να κάνει τις δουλειές της, ενώ τις Κυριακές η εκκλησία ήταν μια απρόσμενη κοινωνική εκδήλωση στην οποία πλέον συμμετείχε. Πήγαινε πάντα με την πεθερά της και

ευχαριστούσε τον Θεό για τον άνεμο που είχε φυσήξει στη ζωή της και την είχε έστω και ελάχιστα δροσίσει, ενώ μετά το τέλος της λειτουργίας ο παπα-Γρηγόρης την έπαιρνε παράμερα, χωρίς να φέρει αντίρρηση η πεθερά της, και τη ρωτούσε μ' ενδιαφέρον πώς περνούσε κι αν είχε κανένα παράπονο από τον άντρα της και τα πεθερικά της. Το βλέμμα του ακουμπούσε πάνω της με ενδιαφέρον και στοργή, κι αυτό έφερνε δάκρυα στα μάτια της Μυρσίνης, που με τον καιρό άρχισε να τρέχει κοντά του, ακόμη και τις καθημερινές, όταν μπορούσε να ξεφύγει για λίγο από τις δουλειές της.

Ο Λέανδρος ήταν φυσικά πάντα απότομος και αγέλαστος, τα λίγα λεπτά που εκτόνωνε τον εαυτό του δεν άλλαξαν κάθε βράδυ, αλλά η Μυρσίνη με αυτά μπορούσε να ζήσει.

Ωστόσο, όταν έμεινε έγκυος στο πρώτο της παιδί, έτρεμε από τον φόβο της μέχρι να γεννηθεί, μήπως και ήταν κορίτσι. Ο πεθερός της την τρώμαξε περισσότερο, γιατί όταν το έμαθε είτε ξερά: «Κοίτα μη βγάλεις κανένα θηλυκό, και μας φτάνουν δύο εδώ μέσα! Αν τολμήσεις και δεν κάνεις αγόρι, θα πνίξω κι αυτό κι εσένα!»

«Κάνε δουλειά σου!» τον αποπήρε η Αντριανή. «Κορίτσι δε θα κάνει, μη φοβάσαι! Την έχω ποτίσει σερνικοβοτόανο και θα βγει ο Περικλής!»

Η Μυρσίνη ήξερε ότι δεν είχε πει ποτέ της τέτοιο βοτάκι κι έτσι έριξε μια κλεφτή ματιά στην πεθερά της που δούλευε δίπλα της, μια και καθάριζαν χόρτα για μια πίτα, ωστόσο το ύφος της ήταν ανεξιχνίαστο. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο η Μυρσίνη αισθάνθηκε μια παράξενη ζεστασιά για τη γυναίκα που της είχε φερθεί τόσο σκληρά τον πρώτο καιρό. Ένιωσε ότι η Αντριανή συνωμοτούσε μαζί της, εν αγνοία της όμως. Δάγκωσε τα χείλη μη χαμογελάσει, αλλά ο φόβος για το παιδί που κουβαλούσε παρέμενε μέσα της τους υπόλοιπους μήνες. Αν έκανε κορίτσι, δεν ήξερε πόσο θα μπορούσε να την υπερασπιστεί η πεθερά της, και αν θα το ήθελε κιόλας...

Πήρε βαθιά ανάσα μόνο όταν βγήκε το αγόρι από τα σπλάχνα της και η μαμή φώναξε ενθουσιασμένη: «Να σου ζήσει! Αγόρι!»

Η Μυρσίνη έγειρε πίσω στα μαξιλάρια και δυνατοί λυγμοί τράνταξαν το κορμί της. Η πεθερά της βρέθηκε δίπλα της και της έπιασε το χέρι. Οι δυο γυναίκες κοιτάχτηκαν και η Αντριανή τής είπε σιγανά: «Το σερνικοβότανο κάνει θαύματα!»

Για ελάχιστες στιγμές η κοπέλα δεν κατάλαβε, αλλά το ύφος της πεθεράς της ανάμεσα στα δάκρυα γέννησε ένα χαμόγελο που συναντήθηκε μ' αυτό της μεγαλύτερης γυναίκας. Για πρώτη φορά μοιράζονταν ένα μυστικό και βαθιά μέσα της η Μυρσίνη την ένιωσε σαν φίλη που είχαν κάνει μαζί την ίδια σκανταλιά.

Ο ερχομός του μικρού Περικλή ανανέωσε τον αέρα στο σπίτι, καθώς τόσο ο πεθερός της όσο και ο άντρας της βελτίωσαν τη συμπεριφορά τους απέναντί της, γεγονός που έφερε αντίθετα αποτελέσματα στην ψυχή της κοπέλας. Αντί να χαρεί για τον σεβασμό τους, όμως, γέμισε περιφρόνηση για τους δύο άντρες, που έδιναν αξία στα θηλυκά μόνο όταν γεννούσαν γιους. Η καθημερινότητα της οικογένειας άλλαξε μ' ένα μωρό ανάμεσά τους, οι δουλειές αυξήθηκαν, ωστόσο η Μυρσίνη ήταν απόλυτα ευτυχισμένη, όταν έπαιρνε τον γιο της αγκαλιά για να τον θηλάσει. Με την πεθερά της δε μιλούσαν πολύ, αλλά κατά έναν μαγικό τρόπο δε χρειαζόταν πια. Ένας άνεμος συντροφικότητας έπνεε ανάμεσά τους, η μία έτρεχε να προλάβει να κάνει τις δουλειές της άλλης για να μην κουραστεί και πολλές φορές χαμογελούσαν όταν η κούνια του παιδιού γινόταν σημείο συνάντησης.

Προτού χρονίσει ο Περικλής και τον βαπτίσουν, η Μυρσίνη ανακοίνωσε πρώτα στην πεθερά της και μετά στον άντρα της ότι περίμενε κι άλλο παιδί, κι αυτή τη φορά, χωρίς να το πει σε κανέναν, παρακάλεσε τον Θεό να της δώσει ένα κοριτσάκι. Αλλά Εκείνος δε θέλησε να της κάνει το χατίρι. Ακόμη ένας γιος προστέθηκε στην οικογένεια και η Μυρσίνη είδε τον πεθερό της για πρώτη φορά να ρίχνει το βλέμμα του πάνω της επιδοκιμαστικά,

όταν σηκώθηκε από το κρεβάτι και του πήγε το μωρό για να του δώσει την ευχή του.

Ο Λεάνδρος είχε πλέον αλλάξει εντελώς απέναντί της. Πρώτα απ' όλα, ο τρόπος με τον οποίο της φερόταν η μητέρα του τον ξάφνιασε και αποφάσισε να τη μιμηθεί. Χέρι δεν άπλωσε ποτέ ξανά επάνω της, ούτε της μίλησε με προσβλητικό τρόπο. Μετά τον πρώτο γιο έδειχνε να τη σέβεται πιο πολύ, και με τον δεύτερο, η Μυρσίνη έκπληκτη διαπίστωσε ότι μπορούσε πια να του αντιμιλάει αν σε κάτι δε συμφωνούσε κι εκείνος να μην αντιδρά άσχημα. Μπορεί να θύμωνε και κατά το συνήθειό του να άνοιγε την πόρτα και να έφευγε, αλλά τουλάχιστον επέστρεφε ήρεμος. Κι ενώ για το πρώτο παιδί δεν τέθηκε φυσικά θέμα για το όνομα, πήρε του πατέρα του, για το δεύτερο τον άκουσε κεραυνοβολημένη να τη ρωτάει τι όνομα θα του έδιναν. Παραλίγο και θα της έπεφτε από τα χέρια το πιάτο με την καυτή σούπα που κρατούσε.

Δε βιάστηκε ν' απαντήσει η Μυρσίνη. Του σέρβιρε πρώτα να φάει, του έκοψε ψωμί και μετά κάθισε απέναντί του στο τραπέζι χωρίς να τον κοιτάζει όμως. Με το δάχτυλο διέγραφε τα σχέδια στο υφαντό τραπεζομάντιλο και παρέμενε σιωπηλή.

«Δεν άκουσες τι σε ρώτησα;» της είπε πριν αρχίσει να τρώει.

«Σε άκουσα... αλλά σκέφτομαι... Εσύ τι ιδέα έχεις, άντρα μου;» αντιγύρισε διπλωματικά.

«Η μάνα μου μου είπε πως πρέπει να πάρει το όνομα του δικού σου πατέρα! Αλλά δεν το ξέρω!»

«Δεν το ξέρεις, γιατί δε ζήτησες ποτέ να το μάθεις. Σαράντη τον έλεγαν... Αλλά ποιος θα το βαφτίσει; Μήπως θέλει να δώσει δικό του όνομα;»

«Μου το ζήτησε ο Βλάσης ο Περατάρης...»

«Καλός άνθρωπος κι αυτός και η γυναίκα του. Τι του απάντησες;»

«Πως θα το σκεφτώ... Αν δεχτεί να πάρει το παιδί τ' όνομα του πατέρα σου και όχι δικό του, λέω να του το δώσω...»

Η συζήτηση είχε τελειώσει και ο άντρας άρχισε να τρώει, ενώ η Μυρσίνη χαμογέλασε δειλά και, σαν είδε την πεθερά της, της έσφιξε μόνο το χέρι, κι εκείνη εισέπραξε το ευχαριστώ της κοπέλας.

Οι δύο γιοι του Λέανδρου, ο Περικλής και ο Σαράντης, δεν είδαν ποτέ άλλο παιδί στο σπίτι τους, παρόλο που η Μυρσίνη έμεινε έγκυος στο τρίτο δύο χρόνια μετά. Η κύηση δεν έφτασε στο τέλος της και η αποβολή φαίνεται πως της κόστισε την ικανότητα να κάνει άλλα παιδιά. Και παρά το ότι ο πεθερός της γκρίνιαζε συνεχώς, ο Λέανδρος δε φάνηκε να επηρεάζεται και οι νυχτερινές έφοδοι στο κορμί της συνεχίστηκαν, χωρίς εκεί ν' αλλάξει το παραμικρό. Καμιά τρυφερότητα, πάντα με βιασύνη και πάντα με το ροχαλητό του να λέει την καληνύχτα που εκείνος δεν είχε σκεφτεί καν να προφέρει.

Τα χρόνια που κυλούσαν ξάφνιαζαν τη Μυρσίνη γιατί δεν τα συνειδητοποιούσε. Έβλεπε τ' αγόρια της να μεγαλώνουν και μετά ν' αντρώνουν, και προσπαθούσε να κρύβει βαθιά μες στην ψυχή της την αδυναμία που έτρεφε για τον Σαράντη. Ίσως έφταγε το γεγονός ότι ο Περικλής ήταν ίδιος ο Λέανδρος, ενώ ο Σαράντης είχε τα δικά της χρώματα και τα σκούρα μάτια της. Δεν το ήξερε η Μυρσίνη, δεν είχε χρόνο να το συνειδητοποιήσει, ούτε της το είπε ποτέ κανείς, αλλά ήταν όμορφη γυναίκα και οι δύο γέννες δεν είχαν αλλάξει το ντελικάτο κορμί της. Τα μαλλιά της, αν και τα έδενε πάντα σφιχτά και φορούσε μαντίλι, ήταν κυματιστά και όταν τα έλουζε έλαμπαν σαν τη φλούδα του ώριμου κάστανου. Στον χαρακτήρα, όμως, ήταν εντελώς το αντίθετο. Ο Περικλής ήταν χαμηλών τόνων, λιγομίλητος αλλά ευγενικός, χαμογελούσε γλυκά και όταν το έκανε, άλλαζε όλο του το πρόσωπο, γινόταν σχεδόν όμορφος, γιατί με την κλασική έννοια του όρου δεν ήταν όμορφος ούτε σαν παιδί ούτε σαν παλικάρι αργότερα. Αντίθετα, ο Σαράντης ήταν αμίλητος, σκληρός και άτιθασος, αλλά πουθενά δεν περνούσε απαρατήρητος. Σαν παιδάκι τα τερά-

στια μαύρα μάτια του κυριαρχούσαν στο σοβαρό του προσώπακι, και αργότερα, σαν παλικάρι, αιχμαλώτιζαν βλέμματα και καρδιές. Και τα δυο παιδιά δούλευαν σκληρά κοντά στον πατέρα τους και στον παππού τους, και αυτό είχε αποτέλεσμα ν' αυξηθεί η παρουσία ακόμη περισσότερο. Για τις δύο γυναίκες του σπιτιού, ωστόσο, αυτό δεν είχε καμιά σημασία. Τα κελάρια γέμιζαν από το βιος, τα χωράφια κάρπιζαν ευλογημένα από τα αντρικά χέρια, αλλά εκείνες το μόνο που έβλεπαν με καμάρι ήταν οι δύο λεβέντες που είχαν ξεπεράσει τον πατέρα τους σε ύψος, κι ας μην είχαν ακόμη κλείσει καλά καλά τα δεκαοκτώ ο ένας και τα δεκαέξι ο άλλος. Αυτό που ανησυχούσε τη Μυρσίνη, αλλά δεν το κουβέντιασε ούτε με την πεθερά της, ήταν ότι, ενώ είχαν μικρή διαφορά ηλικίας, τα δύο αδέρφια δεν είχαν στενή σχέση. Και παρ' όλη την αδυναμία που είχε στον μικρότερο γιο της, έβλεπε ότι ο Σαράντης διεκδικούσε πάντα ό,τι ανήκε στον μεγάλο. Κι ένα κομμάτι ξύλο να σκάλιζε ο Περικλής, του το άρπαζε ο Σαράντης. Τις σπάνιες φορές που ο Λέανδρος έλεγε μια καλή κουβέντα στον γιο του, αν τον παίνευε για κάτι που είχε κάνει σωστά, τα σκούρα μάτια του Σαράντη γίνονταν ακόμη πιο σκοτεινά, και μόνο η Μυρσίνη πρόσεχε εκείνη τη μικροσκοπική φλεβίτσα στον κρόταφό του να πάλλεται σαν ταμπούρλο που χτυπά πολεμικό εμβατήριο. Αμέσως μετά ο μικρός της απομακρυνόταν και συχνά τον παρατηρούσε να βασανίζει κάποιο από τα σκυλιά τους στην αυλή. Τότε δάγκωνε τα χείλη της και έτρεχε κοντά του να τον κανακέψει για να του πάρει τον θυμό, αλλά εκείνος δε στεκόταν στην αγκαλιά της ούτε λεπτό. Όσο μεγάλωναν η κατάσταση δεν άλλαζε, μόνο γινόταν χειρότερη. Ο Σαράντης έκανε τα πάντα για να εντυπωσιάσει τον πατέρα τους, να πάρει τα εύσημα ακόμη και για επιτεύγματα του αδελφού του, και ο Περικλής δε μιλούσε, στεκόταν πάντα ένα βήμα πίσω από τον πληθωρικό αδελφό του. Μόνο μια φορά, σαν ήταν παιδιά, αρπάχτηκαν άσχημα και τότε ο Λέανδρος τους έδειρε και τους δύο πολύ.

Ήταν στο δημοτικό, όταν στα θρησκευτικά ο δάσκαλος τους είπε την ιστορία του Ησαΐ και του Ιακώβ και το πώς με δόλιο τρόπο ο Ιακώβ πήρε από τον αδελφό του τα πρωτοτόκια για ένα πιάτο φακή. Ο Σαράντης γύρισε στο σπίτι κι όταν είδε στο πιάτο του τις φακές που είχε μαγειρέψει η μητέρα του, στράφηκε στον αδελφό του που έτρωγε αμέριμος: «Περικλή, αν σου δώσω και το δικό μου πιάτο με τις φακές, θα μου δώσεις τα πρωτοτόκια;» τον ρώτησε πολύ σοβαρός.

Ο Περικλής τον κοίταξε με απορία. «Μα πώς να σου τα δώσω; Εγώ γεννήθηκα πρώτος!» απάντησε με σιγουριά.

«Μα αφού θα φας και τις δικές μου φακές, θα μου τα δώσεις!»

«Και τι θα τα κάνεις;» τον ρώτησε καχύποπτα τώρα ο μεγάλος αδελφός.

«Τι σε νοιάζει εσένα; Δώσ' τα μου εσύ κι εγώ ξέρω τι θα τα κάνω!»

Ο Περικλής άφησε κάτω το κουτάλι του και στράφηκε στον αδελφό του απειλητικά. Ακόμη δεν είχε ξεχάσει ότι του άρπαξε το ζαχαρωτό που του είχε δώσει ο νονός του τις προάλλες. «Δε σου δίνω τίποτα!» αποκρίθηκε έτοιμος για καβγά και ο Σαράντης δεν έκανε ποτέ πίσω σε οποιαδήποτε πρόκληση.

Σαν δύο μικρά κριάρια, ένωσαν τα κεφάλια και έσφιξαν τις γροθιές τους. Η Μυρσίνη, που είχε βγει λίγο στην αυλή, άκουσε τη φασαρία και έτρεξε, αλλά ο Λέανδρος που τυχαία βρέθηκε στο σπίτι την πρόλαβε. Όταν οι δύο γονείς μπήκαν στην κουζίνα, το πάτωμα είχε γεμίσει σπασμένα πιάτα ανακατεμένα με φακές, οι καρέκλες ήταν στην άλλη άκρη και τα δύο αγόρια δέρονταν με μανία. Ο Λέανδρος προχώρησε θυμωμένος, τους χώρισε και μετά τους άρπαξε από τ' αυτιά με τόση δύναμη που ο θυμός και των δύο παιδιών εξανεμίστηκε και έμεινε μόνο ο αφόρητος πόνος των αυτιών τους που ήταν ανάμεσα στα δάχτυλα του πατέρα τους. Έμειναν και τα δύο ακίνητα για να γλιτώσουν τα χειρότερα, αλλά δεν τα κατάφεραν. Βαρύ το χέρι που έπεσε πάνω τους και αμέσως

μετά σειρά είχε η δερμάτινη λουρίδα, που σφύριξε ανατριχιαστικά στον αέρα πριν αφήσει κόκκινα σημάδια στα πόδια τους. Η Μυρσίνη δάγκωσε το χέρι της για να μείνει αμέτοχη, να μην πει λέξη, να μην εμποδίσει την τιμωρία που, ενώ θεωρούσε ότι ήταν δίκαιη, την πονούσε φριχτά, καθώς άκουγε τα αγόρια της να φωνάζουν σαν πληγωμένα αγριμάκια, καθώς έβλεπε ύστερα από κάθε προσγγείωση της λουρίδας ακόμη ένα κόκκινο σημάδι πάνω τους.

Όταν ο Λέανδρος έκρινε πως είχαν τιμωρηθεί αρκετά, πέρασε πάλι τη ζωστήρα στο παντελόνι του και τους κοίταξε αυστηρά, χωρίς να πτοηθεί από τα δακρυσμένα μάτια τους. «Την επόμενη φορά που θα χτυπηθείτε, να το κάνετε έξω από το σπίτι!» είπε με τη βροντερή φωνή του. «Δεν το έχω για ρήμαγμα το σπιτικό μου! Άμα πάτε στο δικό σας, σπάστε ό,τι σας κάνει κέφι! Και τώρα να πάτε να φέρετε νερό από το πηγάδι, για να καθαρίσει η μάνα σας!»

Έφυγε και η Μυρσίνη θα μπορούσε να γελάσει με τον άντρα της, αν δεν αντίκριζε τα δυο της αγόρια γδαρμένα, χτυπημένα και δακρυσμένα. Όλη του η αυστηρότητα ξύπνησε για δύο σπασμένα πιάτα και δύο πεταμένες καρτέκλες, δεν τον ένοιαξε η αιτία που έφτασαν τα δυο τους παιδιά να αλληλοσπαράσσονται. Άφησε κατά μέρος το συμμαζέμα της κουζίνας και έκλεισε στην αγκαλιά της τα δυο αγόρια. Άκουσε να ρουφάνε τις μυτούλες τους με παράπονο, η προσωπική διαμάχη είχε προσωρινά ξεχαστεί μπροστά στον κοινό πόνο, αλλά κανείς από τους δύο δεν έδειχνε πρόθυμος ν' αποκαλύψει την αιτία της συμπλοκής. Βοήθησαν όμως τη μητέρα τους να επαναφέρει την κουζίνα στην προηγούμενη κατάστασή της, γιατί πάντα υπήρχε ο φόβος μήπως επιστρέψει ο πατέρας τους και έχουν συνέχεια. Η Μυρσίνη, όταν τελικά απέσπασε από τον Περικλή την αλήθεια για τον καβγά, δάγκωσε τα χείλη της στενοχωρημένη. Δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί ο μικρός της ζήλευε τόσο τον αδελφό του, για ποιο λόγο διεκδικούσε ό,τι του ανήκε. Και ήταν κάτι που έβλε-

πε να συμβαίνει ολοένα και πιο συχνά, όσο μεγάλωναν. Με τα λίγα που ήξερε, με το ένστικτό της σε επαγρύπνηση, προσπαθούσε να καλύψει εκείνη τα κενά που προφανώς υπήρχαν στην ψυχή του Σαράντη· αλλά δεν το κατάφερε, το ένιωθε...

Πολλά χρόνια αργότερα, εκείνη η Κυριακή δεν έμοιαζε με τις άλλες και η Μυρσίνη το κατάλαβε αμέσως μόλις κάθισε στο τραπέζι, αφού πρώτα τους είχε σερβίρει όλους. Ο άντρας και ο πεθερός της φέρονταν, βέβαια, όπως πάντα, ωστόσο ο Περικλής σκάλιζε το φαγητό του άκεφος και ο Σαράντης έδειχνε νευρικός. Αντάλλαξε ένα βλέμμα με την πεθερά της, αλλά κι εκείνη φαινόταν να έχει πλήρη άγνοια για τα αίτια του εκνευρισμού των αγοριών. Κι ενώ ο άντρας της και ο πεθερός της συζητούσαν για ένα καινούργιο χωράφι που ήθελαν να σπείρουν, ο Περικλής, χωρίς να το συνηθίζει, τους διέκοψε: «Πατέρα, θέλω κάτι να πω!»

Απόλυτη ησυχία επικράτησε, η Μυρσίνη κράτησε την αναπνοή της. Κάτι συνέβαινε λοιπόν, δεν ήταν η ιδέα της. Ο Λέανδρος στράφηκε στον γιο του και η έκπληξη για την αναιδείά του ήταν τόσο μεγάλη, που ξέχασε να θυμώσει. Τον κοίταξε με απορία και αυτό έδωσε στον Περικλή την ευκαιρία να ξεροκαταπιεί πριν πει με μια ανάσα όσα τόση ώρα πρόβαρε στο μυαλό του: «Πατέρα, αγαπώ μια κοπέλα από τη Βαρβάσαινα και θέλω να την πάρω!»

Ο μοναδικός ήχος που έσπασε την παγωμένη σιωπή που ακολούθησε ήταν από το κουτάλι της Αντριανής που προσγειώθηκε στο πιάτο της.

Αμέσως μετά στράφηκε στη Μυρσίνη, που όμως είχε χαμηλώσει το κεφάλι φοβισμένη. Νύφη που δεν είχε διαλέξει ο άντρας της; Τι θα έκανε ο Λέανδρος τώρα; Τον άκουσε ν' ανασαίνει βαριά κι αυτό δεν ήταν καλό σημάδι, ενώ ο πεθερός της ήδη ξερόβηχε· μια ανάσα ήταν από το να ξεσπάσει μάχη στο σπίτι.

«Τι έκανε λέει;» ξέσπασε ο Λέανδρος και χτύπησε τη γροθιά του στο τραπέζι. «Πώς το είπες αυτό;»

Ο Περικλής ένιωσε το σάλιο του να στεγνώνει, αλλά ο έρωτας που ένιωθε του έδωσε το κουράγιο να μιλήσει. «Αγαπώ μια κοπέλα», επανέλαβε αργά και καθαρά, «και θέλω να την πάρω. Είναι από τη Βαοβάσαινα και μπορεί να μην έχουν περιουσία σαν εμάς, αλλά ο παππούς και ο πατέρας της ήταν από αυτούς που μπήκαν στον Πύργο ένοπλοι τότε με τις φασαρίες για τη σταφίδα. Η οικογένειά της έδωσε πολλούς αγώνες για να έχουμε σήμερα τον Σταφιδικό Οργανισμό...»

«Και τι πάρε δώσε έχεις εσύ με δαύτην;» ρώτησε πάλι ο Λέανδρος, που δε φάνηκε να εντυπωσιάζεται από τα κατορθώματα της οικογένειας της κοπέλας. «Πού τη γνώρισες;»

«Στο πανηγύρι, πατέρα, το καλοκαίρι. Αλλά από τότε δεν την έχω βγάλει από το μυαλό μου... Και είπα, αν συμφωνείς κι εσύ, να στείλεις προξενιό... Δεν έχω μιλήσει με την κοπέλα, δε σε πρόσβαλα πατέρα, σου το ορκίζομαι!»

Επιτέλους η Μυρσίνη πήρε βαθιά ανάσα. Ευτυχώς ο γιος της είχε πει όλα τα σωστά και το ύφος του Λέανδρου είχε μαλακώσει, αφού βεβαιώθηκε ότι ο γιος του δεν είχε πάρει καμιά πρωτοβουλία. Τον είδε ν' ανταλλάσσει κι ένα βλέμμα με τον πεθερό της, που όμως δεν προμήγνε τίποτα κακό.

Ο παππούς πήρε τώρα τον λόγο. «Προίκα έχει;» ρώτησε ξερά.

«Δεν ξέρω, παππού, αλλά σας το είπα, δεν είναι σαν εμάς... είναι όμως όμορφη, πολύ όμορφη!»

«Η ομορφιά δεν τρώγεται!» τον έκοψε ο παππούς του και ο νεαρός άντρας χαμήλωσε το κεφάλι. «Έτσι πήραμε και τη μάνα σου και δεν έφερε εδώ μέσα ούτε ένα μαντίλι!»

«Σας έκανα όμως δύο λεβέντες, δούλεψα και δουλεύω χρόνια τώρα σαν άντρας!»

Μυρσίνη Σερμένη-Τσακίρη-Ιδομενέα. Κόρη του Σαράντη Σερμένη, που εκδιώχθηκε από τους γονείς του, επειδή ερωτεύτηκε παράφορα τη γυναίκα του αδελφού του. Άχρωμη, σχεδόν άσχημη, μεγάλωσε σ' ένα σπίτι όπου έλειπε η αγάπη και υπερτερούσε η αυστηρότητα. Σύζυγος του Κωστάκη Τσακίρη, γεμάτη απέχθεια για τον άντρα που διά της βίας παντρεύτηκε, και, πολύ σύντομα, χήρα του. Σύζυγος, κατόπιν, του Θεμιστοκλή Ιδομενέα, γιου του συνταγματάρχη Μιλτιάδη Ιδομενέα, στα χρόνια της Χούντας, της εποχής που είχαν μπει στο στόχαστρο τόσο οι αριστεροί όσο και οι ομοφυλόφιλοι. Αδελφή του Θεόφιλου Βέργου, νόθου γιου του πατέρα της. Όλα τα είδε η Μυρσίνη στη ζωή, όλα τα γέυτηκε και όλα τα υπέμεινε. Μόνο ένα δεν της είπαν: *μια συγγνώμη για το τέλος.*

*Όταν το παρελθόν υπονομεύει το παρόν και το μέλλον,
όταν το ψέμα γίνεται πιο πιστευτό από την αλήθεια,
μια συγγνώμη δεν είναι ποτέ αρκετή.*

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜΣ: 21357

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η